

BÊN BỜ SINH TỬ

Phải chăng khi ta viết về một người chết là ta giúp cho người chết không bị thời gian lãng quên?! Là cho phép người chết sống lại, cho dù trên trang giấy trừu tượng, để cảm nhận người chết đang hiện hữu với ta, gần gũi với ta trong thương nhớ mà đôi khi lúc còn sống ta lại phần nào hững hờ vì không gian và thời gian không cho phép.

Tuy chết là hết, nhưng có những cái chết bi hùng, chết “*đẹp*” đáng ngưỡng mộ. Là những cái chết khác lạ trong đời thường. Như của Harakiri, coup de grâce/phát súng ân huệ ngoài chiến trường, tự vận của những tướng quân hay tự sát tập thể với trái lựu đạn nổ giữa niềm uất hận không muốn buông súng. Nhiều cái chết rất bình thường xảy ra trong giấc ngủ hay đột ngột do tai nạn, và thường nhất là cái chết do các bệnh nan y, đến từ từ, với nỗi sợ hãi và đau đớn cả thể xác lẫn tinh thần, cho người bệnh và thân nhân. Bên cạnh, có những cái chết vô lý đáng trách, luôn để lại những câu hỏi khó có lời giải thích. Như cái chết của một nhóm 39 tín hữu của giáo phái Heaven Gate đồng loạt rủ nhau chết tại San Diego, đúng khi chòm sao chổi Hall Bopp xuất hiện tháng 3, năm 1977, vì tin tưởng họ sẽ được làm thân dân của một Utopia Galaxy nào đó; hoặc đi xa hơn là tự cho mình có quyền kết liễu mạng sống để chấm dứt sự đau đớn của người bệnh, trong cái gọi là Mercy Killing, và bệnh hoạn hơn nữa là trước khi tự tử vẫn cố sát hại thêm một hai người thân trong gia đình, trong những vụ murder suicides.

Một người bạn của tôi đã chọn cho mình một cái chết thoải mái và trang trọng. Một cái chết vào thời điểm thích hợp, trong bình an, với một tâm tư nhàn nhã an lạc. Chỉ trong một vài phút anh khép đôi mắt, từ từ an nghỉ trong giấc ngủ ngàn thu. Anh đã chiến thắng sự sợ hãi của chính mình để tìm đến chốn vĩnh hằng, như một samurai tuốt kiếm xông vào nơi chốn dữ để dành cho mình một cái chết trong danh dự. Cái chết của bạn tôi không là một cái chết “hồn nhiên” theo kiểu Lê Uyên Phương, nhưng cũng không là cái chết vội vàng, chết cong queo theo kiểu của Trịnh Công Sơn, nhưng là một cái chết được bạn tôi cho là tốt đẹp nhất, nhanh nhất, êm ả nhất, nằm chết trong giấc ngủ khi ánh sao băng vừa chợt tắt – bên cạnh những người thân. Như một chuyến bay viễn không vô tận về nhà, ở hẳn với mẹ cha.

*Mai tôi đi chắc trời giăng mưa lũ
Mưa thì mưa chắc tôi không bước vội
Nhưng chậm thế nào, thì cũng sẽ xa nhau.* –*Nguyễn Sa

Anh và tôi thân quen từ thuở còn sinh viên. Anh nhỏ hơn tôi chừng 3 tuổi, và theo học ngành sư phạm. Người anh đầu, Trần Đình Tùng, và chị kế của anh, Trần Thị Bích Thủy, là những đồng môn gần gũi của tôi trong trường YK [y khoa] Huế. Anh luôn có mặt trong những lần du ngoạn vào cuối tuần, xa thành phố, với nhóm bạn YK chúng tôi, gồm cả trai lẫn gái cùng lứa tuổi thanh xuân, thân ái và vui đùa dưới vòm trời tự do. Lần đi chơi ngoạn mục nhất là chuyến anh dẫn đầu nhóm 6 bạn YK của tôi kéo nhau bay đến Đà Lạt 1 tuần. Bảy chúng tôi ở miễn phí trong khách sạn Palace sang trọng, vì ông quản lý khách sạn vốn là một đàn em trước đây của ba anh. Nhóm chúng tôi được tiếp đãi đàng hoàng như những khách quý khác. Không đủ tiền chơi sang, nhưng lại muốn giữ thể diện cho bạn mình, nên chúng tôi tuân tự thay phiên nhau, từng cặp một, vào ăn sáng tại nhà hàng của khách sạn, với anh và một người trong nhóm. Chút tiền còn lại dẫn nhau đi ăn những nơi rẻ tiền nhất ở Đà Lạt, như ăn bánh xèo ở chợ Hòa Bình, theo kiểu Phở Cao Vân Sài Gòn lấy công làm lời – mua ăn 1 cái bánh xèo nhưng xin thêm nhiều rau sống và sà lách cho đủ no – mua bánh mì nóng ăn với fromage và paté hộp, đi cà phê Tùng, nghe nhạc... cho đến tối mịt mới rón rén về phòng khách sạn ngủ chung, trong 1 phòng lớn có 2 giường, 6 đứa chia nhau 2 giường lớn, một đứa nằm ở sofa. Vì sợ hết nước nóng, nên một nửa tắm ban đêm, nửa kia tắm buổi sáng.

Khoảng năm 1972, bạn tôi tốt nghiệp đại học Sư Phạm, vào Hội An dạy ở trường Trần Quý Cáp. Trong cùng thời gian, tôi miệt mài ở luôn trong bệnh viện, nên chúng tôi mất dần liên lạc. Mùa Hè Đỏ Lửa qua, rồi tôi tốt nghiệp YK, trung tập vào Quân Y Nhảy Dù, biến cố tháng 4, 1975, tù cải tạo, vượt biên, định cư, cuộc sống mới. Tưởng như không bao giờ gặp lại nhau, thế nhưng tôi nghe tin anh được chị anh, là BS Trần T. Bích Thủy, bảo lãnh qua Montreal trong giữa thập niên 80. Từ đó, tôi gặp anh được 5 lần. Lần đầu tiên khi anh đến thăm một loạt bạn bè của anh, trong đó có tôi, tại Nam Cali; 4 lần còn tại Montreal khi vợ chồng chúng tôi đến du lịch xứ lạnh tình nồng. Thật xúc động khi chúng

tôi gặp lại nhau, nhất là sau khi anh may mắn sống sót qua một cơn mỗ não vì đột quy vào giữa năm 2010 – mà anh rất may mắn được cứu sống khi một vị giáo sư YK danh tiếng từ Pháp mới đến Montreal đã mỗ não anh bằng thủ thuật mới cerebrovascular surgery, rồi tiếp liền sau đó là cuộc giải phẫu động mạch tim bị nghẽn. Nghe kể, khi anh mở mắt sau cuộc giải phẫu thành công, câu đầu tiên anh nói với chị của anh là “*Je veux vivre*” – *Em muốn sống*.

Lần cuối chúng tôi gặp anh vào tháng 9, 2017, tại nhà con trai duy nhất của anh chị, bảy giờ tốt nghiệp bác sĩ và hành nghề Y Khoa Cấp Cứu khá xa Montreal. Đường vào thị xã nhà anh chị rất thơ mộng và êm đềm, có nhiều cánh đồng trồng toàn cây apple và một dòng sông nhỏ chạy dọc bên cạnh con đường làng – như con sông An Cựu của Huế, nhưng nước trong và sạch hơn. Anh chị chào đón chúng tôi với nhiều tình cảm và gắn bó. Anh lấy ra 1 bao thuốc giấu kín trong ngăn đá tủ lạnh, kéo tôi ra ngồi sân sau, vừa hút thuốc vừa kể bao kỷ niệm xưa cũ, vừa ngắm các cụm rừng phong xanh tươi xung quanh nhà. Chúng tôi đắc chí cười vang khi nhắc đến chuyện du lịch Đà Lạt và khách sạn Palace thuở sinh viên bụi đời.

Qua câu chuyện từ bạn bè và do anh kể, tôi được biết trong năm 1977, anh bị công an đến tận trường học còng tay, sau đó anh bị kết án, và ở tù chính trị trong vùng núi gần Đà Nẵng. Anh bị chính quyền CS tình nghi chống chế độ trong một phong trào “phản động” mà người cầm đầu là giáo sư Nguyễn Nhuận của phân khoa Khoa Học tại Đại Học Huế. Về sau, GS Nguyễn Nhuận bị tuyên án tử hình và bị xử bắn tại sân Vận Động Huế. Trong tù, một bác sĩ quân y đàn anh của trường YK Huế khuyến dụ anh giả làm điên. Thật là quá tài tình khi anh đóng giả vai điên rất khéo cho đến nỗi Mẹ anh vào thăm anh, các bạn tù sinh hoạt hàng ngày với anh và ngay cả công an trại tù, đều nghĩ anh bị điên thật. Nên

thay vì bị tù chung thân, năm 1984 anh được thả về dưới sự quản lý chặt chẽ của công an địa phương. Anh lại may mắn được một bác sĩ dân sự, tốt nghiệp cùng lớp với chị của anh và với tôi, ký cho anh 1 giấy chứng nhận anh bị bệnh tâm thần nặng. Với tờ giấy đó, vợ anh đem anh vào Sài Gòn, như để tìm cách chữa trị bệnh cho chồng, và cuối cùng vợ chồng anh cùng đưa con trai liều mạng vượt biên, may mắn thành công, đến Montreal vào năm 1986.

Bạn tôi có giấy tờ chính thức cho phép cá nhân anh được an tử trong cái chết được trợ tử bởi các nhân viên y tế, sau khi hội đồng y khoa họp giám định nhiều lần trước khi đưa đến quyết định tối hậu, cực đoan này. Anh làm đơn xin được an tử, ngay sau khi anh phát hiện mình bị ung thư ruột già vào cuối năm 2021, trước cả dự định giải phẫu, hóa trị/xạ trị. Có nghĩa là ung thư đó chưa hẳn ở giai đoạn cuối, cũng chưa đem đến những cái đau thể xác ghê gớm. Nhưng theo tầm hiểu của tôi, ung thư chỉ là một cái cơ, một lý do ẩn ở đằng sau một suy sụp tinh thần nặng nề, một nỗi trầm cảm triền miên trong những năm gần cuối đời; anh càng co rúm và tự nhốt mình trong cô đơn, với nhận thức mình như con nợ vì bản thân mình chả đóng góp được gì cho xã hội. Có phải anh không còn thiết tha với những đam mê từng có; những khát vọng và hoài bão cũng dần biến mất theo với tuổi xế chiều?! Có phải đời anh dần trở thành vô vị khi không tìm thấy lạc thú trong cuộc sống, là kết quả tiềm tàng từ những năm sống nhẫn nhục trong nhà tù nhỏ và nhà tù lớn tại quê hương?!

Có phải chấn thương không chảy máu đã làm anh tê liệt?! Phải chăng hiện tượng giả điên trong suốt thời gian 6–7 năm tù đã là mầm bệnh gây ảnh hưởng nặng nề trên tâm lý anh, dù anh đã đến được một chân trời mới, rộng lượng đầy tình người, và có gia đình êm ấm, có con thành đạt, và 3 cháu nội? Phải chăng anh sợ hãi đối diện với cuộc sống mới?! Nhìn đâu cũng thấy khung cửa hẹp đen tối, có cửa quây gì rồi cũng thế thôi?! Nên từ đó anh mang cảm giác luôn ở bên lề cuộc sống! Tất cả đã đưa đẩy anh dứt khoát phải chấm dứt mạng sống của mình khi mình vẫn còn đầy đủ lý trí và sáng suốt để tự quyết định. Với cá tính bất khuất, nay lại bị đe dọa trực tiếp bởi căn bệnh nan y, anh không tìm cách trốn chạy mà can cường trực diện chọn cái chết cho bản thân. Kéo dài sự sống thêm ngày nào, với anh, cũng chỉ đưa anh vào bóng tối của vô vọng không lối thoát.

Bài viết này không có tham vọng luận bàn về giáo điều thần học của An Tử hay Trợ Tử, vì vấn đề này còn là đề tài gây tranh cãi trong nhiều quốc gia và cộng đồng tôn giáo. Bài viết này chỉ tập trung vào những trường hợp cá biệt của An Tử hay Trợ Tử. Trước tiên ta nên tìm hiểu thế nào là An Tử và Trợ Tử. Dựa trên Từ Điển Việt Ngữ Phổ Thông của nhị vị BS Lê Văn Thu và DS Nguyễn Hiền:

– **An** bao gồm những nghĩa như sau: yên bình, yên ổn, bình an, an lành, an lạc, an thân, an tĩnh (yên ổn và bình lặng), an toàn, an ủi, an thần, an bài (sắp xếp trước đâu vào đó), thoải mái, an nhàn (nhàn nhã thoải mái), an lạc (hạnh phúc), an lòng (không lo lắng), an nghỉ/an giấc (ngủ yên ngàn thu), an táng, an phận (bằng lòng), an tọa (ngồi yên một chỗ), an ủi (làm dịu nỗi buồn).

– **Trợ** có những nghĩa sau đây: giúp đỡ, tiếp tay, phụ giúp, trợ lực, trợ lý, trợ y, trợ tá. Và trợ tử = giúp cho người không muốn sống nữa (vì bệnh nan y, bệnh gây đau đớn mà không thể cứu chữa được) được chết một cách thoải mái và trang trọng qua thỏa thuận.

Trong tháng 6, 2024, một cặp vợ chồng sống tại Hòa Lan được chuẩn cho An Tử một lúc với nhau. Ông Jan, 70 tuổi và vợ, bà Els, 71 tuổi, từng quen nhau từ thuở tiểu học, và sống hạnh phúc trong gần 50 năm. Nhưng những năm sau này, bà bị bệnh Alzheimer càng lúc càng lú lẫn, còn ông bị đau cột sống càng ngày càng đau đớn dù đã trải qua giải phẫu, không thể chăm sóc cho vợ mình. Trước viễn tượng không thể kéo dài cuộc sống không còn phẩm chất mà y khoa cũng bó tay, ông Jan tuyên bố “*để chống đau, tôi cần uống rất nhiều thuốc, và điều này khiến tôi sống như một xác ma. Vì vậy, với cái đau của tôi, với căn bệnh của Els, tôi nghĩ chúng tôi nên chấm dứt.*” Chấm dứt trong câu nói của ông Jan có nghĩa là chấm dứt sự sống – là chọn cái chết với nhau. Ông bà Jan và Els xin cho được An Tử. Và họ được An Tử bên cạnh nhau, trong cùng một nơi, cùng một ngày, và cùng một lúc.

Cũng tại Hòa Lan, và trong đầu tháng 6, 2024, cô Zoraya Ter Beak, 28 tuổi, quyết định xin được chết một cách hợp pháp và được chấp thuận cho An Tử, vì cô mang chứng bệnh

trầm cảm nặng, kèm theo với bệnh tự kỷ và rối loạn nhân cách, mà thuốc men cùng các phương pháp trị liệu tâm lý đã không thể nào chữa lành cho cô.

Và gần đây nhất, nam tài tử Alain Delon, một thời nổi tiếng trên màn bạc Pháp và toàn thế giới trong những thập niên 60 và 70 của thiên niên kỷ trước, cũng đã chọn chết An Tử tại Thụy Sĩ, ngày 18 tháng 7, 2024, thọ 88 tuổi, sau khi bị một loạt chứng bệnh tim mạch, đột quỵ, ung thư máu... không thể đảo ngược, phục hồi được. Ông ta từng phát biểu *“An Tử có tính cách hợp lý và tự nhiên (?), nhất là khi người ta đạt đến một tuổi nào đó và đang sống trong trạng thái và điều kiện không còn nhân tính, thì An Tử giúp cho họ cái quyền được chấm dứt cuộc sống trong danh dự, thanh thản, bình an”*.

Thông thường, người ta nghĩ các bác sĩ lo chuyện an tử cho bệnh nhân chỉ là những nhà hoạt động giúp bệnh nhân có cái chết êm dịu. Theo BS Hourmann, một bác sĩ trong ngành Giải Phẫu và Cấp Cứu, trong cuộc phỏng vấn của Medscape, nói rằng *“thật sự các nhà hoạt động đó là những nhà hoạt động cho sự sống. Trong tình trạng cực đoan, hành động của chúng tôi là hành động của con người, một khi y khoa không còn có thể cung cấp thêm được điều gì, và điều duy nhất còn lại là chấm dứt những đau khổ không cần thiết, và tất nhiên theo lời yêu cầu của bệnh nhân. Trong cuộc sống, tôi đã học được rằng sự đau khổ của con người có giới hạn, và bạn không cần phải là bác sĩ mới hiểu được điều đó.”*

Liệu cái chết êm dịu có thực sự mâu thuẫn với mệnh lệnh y tế là *“bảo vệ sự sống”* cho đến phút cuối cùng, theo đúng với nguyên lý đạo đức của Lời Thề Hippocrates không? BS Hourmann không tin như vậy. *“Lời Thề Hippocrates là một nghĩa vụ luân lý và đạo đức mà bác sĩ phải thực hiện đối với công việc của mình và trách nhiệm về ý nghĩa của việc chăm sóc bệnh nhân”*. Rõ ràng điều này sẽ thay đổi theo thời gian. Cá nhân tôi suy nghĩ về điều này hằng ngày và tôi luôn tuân theo các nguyên lý của nó. Khi tôi tiến hành chữa trị, tôi luôn nghĩ đến việc làm những gì tốt đẹp nhất cho bệnh nhân. Để cuối cùng, khi tất cả điều trị đều thất bại, nỗ lực tối đa mà tôi nghĩ đến trong những trường hợp cực đoan là cố gắng giúp cho người bệnh chết một cách xứng đáng.

Nếu chúng ta cho rằng cái chết êm dịu ngụ ý là một hành động gây tổn hại hoặc có chủ ý gây ra cái chết thì điều hợp lý là sẽ có sự phản kháng trong cộng đồng y tế.

Đồng thời, BS Hourmann lưu ý như sau *“Trình bày như vậy thì không ai muốn làm cả. Nhưng tôi không thấy như vậy. An tử là một hình thức khác để kết liễu mạng sống của bệnh nhân khi không có giải pháp y tế hay khoa học khả thi nào và có yêu cầu rõ ràng bởi bệnh nhân rằng sự đau khổ cản trở họ tiếp tục sống. Đó là cách tôi hiểu đó là một khái niệm về cuộc sống. Và mặc dù có vẻ như chúng trái ngược nhau, cái chết êm dịu và Lời thề Hippocrates luôn song hành với nhau.”*

Trong *“Tự truyện Về Những Giờ Cận Tử”* của Bác sĩ Võ Văn Tùng, vào đầu năm 2015, BS Tùng rơi vào hôn mê suốt 5 ngày đêm, và tiếp tục sống kề cận với cái chết trong 17

ngày sau đó. Ông đã diễn tả những điều mắt thấy tai nghe, những cảnh đẹp, những vong hồn bên cạnh những tiếng cầu kinh, những lời nói yêu thương của người thân. Cuối cùng Ông thoát bệnh, xuất viện, và bình an về nhà. Vì, Ông viết *“Người ta có hai phần là Tâm và Thân. Cái Tâm mới là cái thật của con người. Tâm thì vô hình vô tướng, nhỏ thì không có vật gì nhỏ hơn mà lớn thì cũng không có gì lớn hơn. Thân và Tâm cùng ở với nhau. Niệm còn thì Thân còn. Niệm dừng thì Thân và Tâm lìa nhau để Tâm có cái thân mới. Tâm của tôi luôn luôn ở trong Thân của tôi, chưa bỏ tôi, nên tôi chưa chết”*.

Có một điều đa số chúng ta, khi còn sống hay khi kề cận cái chết, đều ước mong mình được chết *“hiền”*, bình an, *“thấy bóng thiên đường cuối trời thênh thang. Tôi từng đọc câu ‘chết không hẳn là đã tắt thở’*. Vì đôi khi, chết không chỉ đơn giản là ngưng thở. Nó có thể ám chỉ việc mất đi một phần của bản thân, mất đi hy vọng, niềm tin, hay mất đi mối quan hệ giữa con người và xã hội. Chúng ta đôi khi vẫn sống trong sự tĩnh lặng, nhưng tinh thần và trái tim – vốn là nhựa sống tươi mát, cần thiết – đã lụi tàn. Đến lúc này, *“sống đôi khi cũng đồng nghĩa là chết mòn”*.

Sau đây là danh sách các nước trên thế giới đã chấp thuận An Tử: Switzerland, Belgium, Luxembourg, Netherlands, Spain, Austria, New Zealand, Canada, Columbia, và Ecuador. Và tại Hoa Kỳ, các tiểu bang: Oregon, Washington, Hawaii, Montana, California, New Jersey, Vermont, New Mexico, Maine, Colorado cũng đã có luật chấp nhận An Tử.

Vài tháng trước ngày chết, các anh chị em trong gia đình bạn tôi bỏ rất nhiều thì giờ, có người phải bay từ xa đến, để khuyên nhủ, ân cần dịu dàng, ngay cả dùng nước mắt, cố gắng tìm mọi cách để Lộc thôi nghĩ đến An Tử. Nhưng tất cả đều thất bại, kể cả vợ và con trai của Lộc. Nhiều lần, BS Bích Thủy kêu nói chuyện với tôi trong tiếng khóc nức nở. Nhất là khi nhắc lại lời nói của Lộc năm nào *“Je veux vivre”* nhưng bây giờ lại đổi thành *“Je veux mourir”*. Ngay cả anh đầu, BS Trần Đình Tùng, từ Seattle bay sang Montreal, cũng điện thoại khóc với tôi. Thật quá xúc động. Bạn tôi vẫn cương quyết giữ lập trường, còn nói *“cấm tất cả mọi người khóc khi Lộc chết. Vì Lộc đã chọn được chết trong sự thoải mái và an lạc”*.

Tôi được cho biết trước trưa Chủ Nhật, ngày 22 tháng 5, 2022, các bạn học cùng lứa với tôi trong trường Y Khoa, BS Hoàng Ngọc Vinh, và BS Lê Quang Tiến đến thăm Lộc lần cuối. Vì ngày mai, Lộc sẽ được chính thức ra đi. Tôi cũng facetime nói chuyện với Lộc cùng thời gian. Trước đó, tôi chờ đón để nhìn thấy một thân hình gầy gò, kiệt quệ, nhưng tôi hết sức ngỡ ngàng thấy bạn mình vẫn còn có da thịt, thần sắc bình thường, và có vẻ vui khi trực tiếp facetime với nhau. Vì trước đó, bà xã tôi căn dặn tránh nói chuyện buồn, nên tôi và Lộc nói toàn chuyện xưa, nhắc lại vài mẫu kỷ niệm vui của nhau. Và nhất là để nghe Lộc vẫn kêu tôi là “cụ mi, cụ mi” trong từng câu nói, như trong bao lần trước đây. Trước khi dứt facetime và chúc bạn mình thanh thản ra đi ngày mai, tôi cho Lộc biết ngay sau đây tôi sẽ ra phía sau nhà, hút vài điếu thuốc để nhớ đến bạn mình. Thật không ngờ, chỉ sau chừng mười phút, chị Bích Thủy gọi liền cho tôi tắm hình Lộc ngồi trên xe lăn, đang phì phèo điếu thuốc lá ở viranda trước nhà. Một hình ảnh cuối cùng của bạn mình mà tôi chẳng hề quên.

Ngày bạn tôi an tử, thứ Hai, 23 tháng 5, 2022, thời tiết gần cuối Xuân bỗng trở lạnh hẳn, mới tuần trước trong vòng 70°F, mà nay thấp xuống 57°F, tuy không mưa, nhưng mặt trời hoàn toàn khuất lấp sau mây xám dày đặc, rừng cây bên ngoài thấp thoáng mờ ảo:

*“Mai tôi đi xin đừng nhìn theo,
Xin đừng đợi chờ,
Đời trăm muôn góc phố,*

*Con đường dài thật dài,
Thẳng mãi có bao nhiêu?,
Thẳng mãi có bao nhiêu?”*

Tôi hình dung trong tờ mờ sáng hôm ấy, chị Lộc đẩy xe lăn đưa chồng đi một đoạn ngắn trên con đường vợ chồng thường dẫn nhau đi dạo – không cần phải nói thêm lời gì với nhau vì im lặng là một chứng thực cho cảm thông trân quý của yêu thương. Tôi cũng hình dung con trai anh Lộc thế mẹ đẩy cha đi thêm một vòng nhỏ, cũng trên con đường ấy; lần này anh Lộc có vài lời căn dặn con trai mình trông nom mẹ, chớ để mẹ buồn tủi, và nhớ giải thích về sau cho 3 con mình khi chúng trong tuổi hiểu biết về lý do vì sao ông nội xin được ra đi sớm. Tôi cũng mừng tưng cảnh Lộc ôm hôn các cháu nội, khẽ căn dặn các cháu luôn nghe lời cha mẹ và gắng học giỏi.

Trong giờ cuối, anh chị em cùng con cháu trong gia đình xúm xít trong nhà, bên nhau, nhìn nhau, nhìn em/anh của mình mà lòng ứa lệ. Dưới đây là tấm hình ***Bên Giờ Cận Tử*** của Lộc với vợ mình, đứng ngay sau lưng chồng, và gia đình anh chị em mình, Bích Thủy, Cẩm, và Tuấn, chụp trước khi Lộc bước lên lầu, nhận thủ thuật cho *An Tử*, trong khi tất cả mọi người niệm Phật ở tầng dưới, và cháu nội của Lộc đàn piano “*Ce N’est Qu’un Au revoir*”, rồi “*Như Một Lời Chia Tay*”.

Sau đó hoàn toàn im lặng trong cầu nguyện. Khi nghe con trai mình, cũng là 1 bác sĩ, trên lầu bước xuống và nói “Cậu Lộc đi rồi, Mẹ ơi”, chị Bích Thủy xiu tại chỗ. Trước đây Lộc cấm không ai được khóc, nhưng nay ai cũng ôm nhau khóc nức nở. Xác của Lộc được hỏa thiêu 2 ngày sau đó. Một tuần sau, tro được đem rải trên dòng sông Saint Laurent, theo đúng nguyện ước của người chết: không linh vị thờ cúng, nếu nhớ Lộc hãy nhìn lên trời xanh mây trắng là có Lộc trong đó.

Tuy không cô vũ, nhưng cá nhân tôi khâm phục bạn mình dứt khoát chọn cho mình một cái chết tự trọng, đầy nhân phẩm của con người. Có chăng giấc ngủ ngàn thu sẽ đưa bạn tôi đến một miền tươi sáng hơn, một thế giới huyền ảo không còn hận thù mà ở đó chỉ có tình thương và bình an vĩnh cửu?! Và phải chăng chiến thắng chính mình và khắc phục nỗi sợ hãi sẽ cho mình một cái chết lành.

Theo nghĩa trên, bạn tôi, Trần Đình Lộc, đã được chết lành.

Xin lấy vài đoạn trong bài thơ “Chết” của nhạc sĩ Lê Tín Hương tặng cho bạn mình:

*“Sao sâu muộn khi nói về cái chết
Chết là về nơi chốn của yêu thương
Chết là vui khi rũ hết bụi đường
Hòa nhập với muôn hồn bao năm trước...
Đường đời thặng trăm bước đời muôn lối
Có dốc cao vực thẳm có êm đềm
Con đường đời nhờ thế ý nghĩa thêm
Để hoàn tất bức tranh đời tuyệt hảo
Nên khi chết không còn chi phiền nã
Những bước đời hư ảo đã trôi qua
Cát bụi trần gian rồi cũng xóa nhòa
Muôn hồn sẽ cùng ca, bài ca vô tận...”*

Xin ghi nhận nơi đây lòng biết ơn chân thành của tôi đến anh chị BS Đỗ Doãn Trang và BS Trần Thị Bích Thủy, không những đã cho phép tôi ghi lại câu chuyện thật, mà còn cung cấp hình ảnh và dữ kiện khiến bài viết thêm trung thực.

Viết để tưởng nhớ đến bạn mình khi mùa lá rụng về cội đang đến.

Mùa Thu, 2024
Vĩnh Chánh

Nguồn: Internet eMail by tqh chuyển

*Đăng ngày Thứ Friday, March 7, 2025
Ban Kỹ Thuật Khoá 10A-72/SQTB/ĐĐ, ĐĐ11/TĐ1ND, QLVNCH*